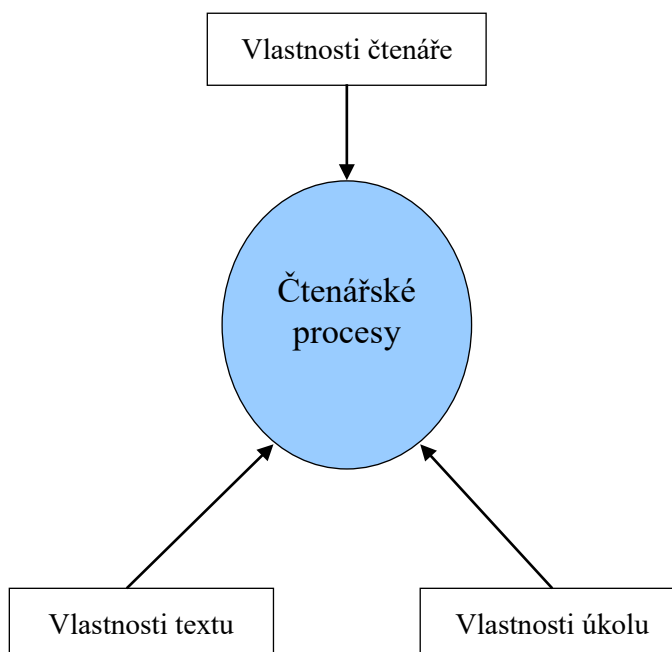

3 Struktura čtenářské gramotnosti

Má-li šetření čtenářské gramotnosti postihnout co nejvíce aspektů každodenního čtení, jež má mnoho podob, je třeba vytvořit strukturovaný model, který bude pokrývat nejrůznější složky čtenářské gramotnosti. Tento model pak určí podobu testu a v konečném důsledku také podobu získaných informací o čtenářských dovednostech žáků.

3.1 Model čtenářské gramotnosti

Snow a skupina RAND Reading Group (2002) definovali porozumění čtenému textu jako výsledek společného působení tří vlivů: vlastností *čtenáře*, vlastností *textu* a vlastností *úkolů* neboli účelu čtení. Čtenář, text a úkol se nevyskytují ve vzduchoprázdnu, ale v rámci širšího sociálně-kulturního kontextu, který lze považovat za situaci, v níž čtení probíhá. Šetření PISA pracuje s podobným modelem čtenářské gramotnosti, jehož prvky jsou znázorněny na obrázku 1. Čtenář do čtení vnáší svoje osobní *čtenářské vlastnosti*, mezi něž patří například motivace, dosavadní znalosti, kognitivní schopnosti a dovednosti. Každá čtenářská aktivita je však zároveň závislá na *vlastnostech textu*, tedy na konkrétní podobě textu či textů, jež má čtenář v daném čase a na daném místě k dispozici. Texty se od sebe liší svým rozsahem, způsobem prezentace informací, složitostí použitého jazyka a podobně. Čtení je konečně závislé na *vlastnostech úkolů*, tedy na důvodech, kvůli nimž se čtenář textem zabývá. K vlastnostem úkolů patří čas, který může čtenář textu věnovat, účel čtení a složitost či počet činností, které musí čtenář během čtení vykonávat. Například je rozdíl, jestli člověk čte pro radost, za účelem důkladného prostudování určitého tématu, nebo proto, aby v textu rychle našel konkrétní informaci. Ovlivněn svými osobními vlastnostmi, obtížností textu a svým čtenářským záměrem vykonává čtenář určité *čtenářské procesy*, které mu umožňují vyhledat potřebné informace, porozumět významu textu a posoudit text z hlediska zamýšleného účelu čtení.

Obrázek 1 Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost